

KOLEDAR

SV. KRIŽ
Za naše kmete zahtevamo predavanja
v slovenskem jeziku!

V četrti se je začel v naši vasi na približno knjižniškega inšpektorata, večerni knjižniški urnik. Pričakovali smo, da nam bodo iz Trsta poslali slovenskega predavatelja, ker so v naši vasi izključno le slovenski knjižice, toda gospodje pri knjižniškem inšpektoratu so bili drugih misli in so nam poslali italijanskega predavatelja.

Vsi knjižnički si zelo želijo, da bi vsi knjižari in strokovnjaki imeli tečajev in strokovne pouke. Knjižniški inšpektorat ima tudi dolžnost, da skrbi za take tečaje. Na noben način pa nečemo predavati v tujem jeziku. Pravico imamo, da se nam po-
dajajo predavanja v našem materinem jeziku. In to tudi zahtevamo, ker je naša prava in tuji zaradi tega, ker bomo predavanja v svojem jeziku bolj razumeli in imeli od tega več korist.

V postopanju knjižniškega inšpektorata vidimo kršenje naših narodnostnih pravic in nam poskus poitalijančevanja naših slovenskih vasi.

To je še en dokaz, kako nam gospodje pri vseh uradnih ZVU delajo vedno nove krivice, ker nečemo upoštevati ga smo tukaj Slovenci.

Pred nekaj čnem nam je ZVU hotela napraviti enakost, ker so šolske oblasti hotele v naši vasi za samih 7 italijanskih otrok ustanoviti italijanski strokovni te-

„Rdeča kapica“

reživalstva redpisi

VAZNA PRIPOMBA. — Pri-
ominjamo, da je besedilo, gor-
jeva ukaza prepisano s
besede do besede iz sloven-
ske izdaje Uradnega lista ZVU,
pretek 11. let, str. 33 — 1. de-

Inscenator: JOŽE CESAR.

Majda, imenovana Rdeča kapica; Elza Barbičeva in Tea Starčeva; Jera, njena mati; Zlata Rodoškova; Stric Matič, čenjar; Stane Razčretni; Sirina Mamič; Angela Rakarjeva; Bolet Bodek, krojač; Silvij Kopal; Babica; Valerija Silova; Lovce; Julij Gustin; Rudi Košuta; Prok dekle; Nora Jankovič; Drugo dekle; Ned. Koč; Tretje dekle; Anica Martelane; Volk; Ljode Starč; Medved; Srečko Košir; Ličinka; Zarko Jagodic; Dobra vila; Majda Novak; Prva vila; Lova; Mojster; Druga vila; Marta; Vojak; Prva žaba; Neva Koč; Druga žaba; Karmen Furlan; Tretja žaba; Lizi Blešinka; Četrta žaba; Andro Vojak; Peta žaba; Lilijana Geržina; Sesta žaba; Miško Renko; Prvi škrtar; Stefka Veljak; Drugi škrtar; Učita škuta.

Glasbena priredba: F. Venturini, V. Vodopivec, I. Ferjančič.

Koreografija: Olga Gorjupova.

Insipicent: L. Starč, S. Košir. Sepetalca: Palma Novakova.

Odrski mojster: F. Kokošar. Lasuljarka: D. Pahorjeva.

Kostumi izdelani v gledališki krojačnici pod vodstvom Marka Dovšaka in Nevenke Sancinove.

[illegible]

Banča daruje hčerka Matori Rom 2000 litr za novo-
jelo.

Na pionirski predstavi v Ban-
jah 10.176 litr; VI. okraj - Op-
č., lista 279 21.000; III. okraj,
195, 196, 200, 207, 222, 223,
36.135; Anton in Josipina Mi-
šić, III. okraj - lista 201, 359,
16.038; v III. okraju je bilo
rano še 3 četrki kg čokolade,
skatel marmelade in fig; v
okraju je bilo tudi nabranih
skatel marmelade; IV. o-
č. - lista 236 Lojzka Pečenko
20; IV. okraj - Magda Gregorič
(Knopovec) lista 231 4.735; Ili-
za (Kačun) lista 233 2.750;
Šula (Sv. Ana) lista 432 2.850

IZLETI

PLANINSKO DRUSTVO
TRSTU priredi danes 3. de-
cembra izlet v Glinščico. Pla-
nince vabi, da se zberejo ob
9.30 pred postajo aybousa ul.
Blagajnik PD na naprosu
vse člane, da povrnajo članar-
ino in druge stvari morebitne
obveznosti do PD.

MALI OGLASI

polistvo, ne pa da MORA biti prijavljeno v imenovani seznam.

C. Bi hoteli točno ugotoviti, katere besedilo je točno. bi morali primerjati s originalno besedilo v angleščini, katerega imamo pri neki Viskotari. Na primeru, da je italijansko besedilo točno, ostane naša odgovor na pridrževanju stalne bivališča, komentar, ki smo ga objavili v predčrtnjeni številki na prvi strani našega dnevnika. (Ko bomo imeli v roki to angleško besedilo, bomo o tem poročali).

UREDNIŠTVO

Avtomobilska nesreča

Včeraj ob 17 sta se iz Opčin proti Trstu na kamionu Bianchi CD 35 pešjala 37-letni soter Giulio Picci iz Ul, delavca Guardia 2 in plovski 35 letni premrejalca Leone Drobnič iz Ul, delle Docce 20. Ko sta

Tat in žeparja

Zrtev spretnega tata je na Trzeto Impero postala Ida Ko iz Doline 52, kateri je ljubitec tiste lastnine ukradel turban, kateri je imela 10 jalc, denarja, ki je 4000 lirami in osebnimi dokumenti.

semestru zbirko pesni za
ovne in nadeljevalne šole.
o njenem naročilu zbiram
tvo, ki bi bilo primerno za
šole? Vabim tedaj vse skla-
re in pevce mladine na
zborov, da bi mi dali pri-
nih pesni na razpolago.
ogovorjite čimprej. Katere
bo objavile pesni bi dali vi
razpolago?

poročiti, tudi svoje želje, za-
ve in nasvete.

Ivan Grbec,
Trst, Skedenj 423

Sestanek
nskega upravnega odbora

sredo je bil redni seste-
rskega upravnega odbora

Na glavnih policijski postaji pa se je zglasila 25-letna Lucija je Sancin iz Ul. de P.ane Blar ko 8 in prijavila žeparsko akcijo, ki se je v njeno škodo pripetila pred izložbami trgovin «Beltrame». Lucija je bila namreč takol zaverovana v razstavljene predmete, da ni razčutila tuje roke, ki ji je iz njene plišene župe izmaknila denarnico z 20.000 lirami in dokumenti. Prav tako na Korzju pa je postala žrtev pridrznega dolgooprstnega Antonia ja Skarabot iz Ul. Capuano vadi, ki jo je olajšal za denarnico, kateri je imela 1000 lir in osebene dokumente.

ski aparati u srednji stol
onardo Da Vinci, u osnov
ski r. Timeuss, u tehni
ski Via Montorsino 8 in
aradu za izdajo osebnih
iznic.

POSREDOVANJE U PROMETU, SMRTI IN POROKE

2. decembra 1950 se v
rstu rodilo 13 otrok, porok
ilo 6 umrlo pa v 9 oseb.
oročili so se: kmet Peter
kov in knjigovodkinja Ka
na Košic, vojak ameriske
ske Francis Egan in gospo
ja Marija De Bona, gajlar
sta.

NE STROJE POPRAVLJAM.
slov na upravi lista, ul.
sv. Frančiška 20.

MLAD SOFER ISCE ZAPOSILI
VE, Naslov na upravi lista, ul.
sv. Frančiška 20.

NOV SIVALNI STROJ PRODAJAM.
Naslov na upravi lista, ul.
sv. Frančiška 20.

PRODAJAM SIVALNI STROJ
SINGER) za šivlje, pogrejni
v dobrem stanju, Jan Pavle
Ljubljana Rožna dolina, Cent
XVII., št. 10.

DVE BOSANSKI PREPOGO
PRODAJAM. Naslov na upravi li
sta.

PRODAJAM TROKOTNO SADA IN

v Kopru

Prešernu nenaklonjenega Jazeka Bleiweisja, ki je bil tedaj slovenski politični voditelj in urednik Novic.

Is sliki Ljubljane iz Prešerove dobe vidimo kako majhno je bilo tedaj še to mesto, da je narodna pesem pralno zapela: »Stoji, stoji Ljubljana, Ljubljana dolga usi«.

Na razstavi spoznamo prvo izdajo Prešerovih poezij, dane še posebej ob Blasinikov iz-

F. Kidriča. Med drugimi je tudi prva kritična izdaja Prešerovih pesmi v redakciji Jurčiča in Stritarja z estetskimi kritičnimi uvidi iz leta 1866.

Iz novejšega časa imamo še Kidričeve: Prešernov album, Zigonovo izdajo, Zierhoferovo priredbo in izdajo »Zdravilca«, ki jo je založil Pokrajinski odbor OF za Gorensko.

Sledijo še številni prevodi Prešerovih poezij, odnosno posameznih pesmi; v nemščini, italijanščini, ruščini, srbohrvaščini. Zanimivo je, da je izšel »Krst pri Savici« od Deželica že leta 1868 v hrvaščini.

narini, mornar Josip Buci-
nari in gospodinja Katarina
Bucinar.
Njuni so: Gianfranco Antolli
meseč star, 67letna Marija
Antolli, 37letni Milodan An-
toli, 49letna Ana Antolli,
24letna por. Cezarina, 75let-
na iz Della Vedova, 43letna
Katarina Clave vd. Comani,
37letni Peter Valenti, 38letni
Zeljko Zetto, 68letni Felice Ma-
rija, 23letna Ines De Pilla.

človek v verskih, F. S. Metelju, učeniku slovenskega jezika, »Cvetin« in »Razgovorih«, (1826), potem S. Kempanca, ki je bil prvi slovenski prevod Prismočnega predgovora v nemščini.

Končni je delala razstavna dela naših slikarjev in kiparjev, ki so bili inspirirani, v Prismočnu. To so: Janez Subelj, Janez Vidic, Saša Stanič, Hinko Smrkear, Gaspari, Ivan Zajec, Justin, Jakac, Doron Klimečič, Gangl, Boris Kolar, Franc Mihelič itd.

Razstavo poudarjajo tudi slovenski narodni muzeji, iz časa, ko so bili katere iz njih stilkorj Goldensteinu, narodil Emilj Korytko, poljski interniraneec v Ljubljani, in s Smetolet in Vrazom zbirale narodno blago.

Razstava je prepolna znanstvenosti in vredna, da jo obiščemo tudi Tržačani.

JA, polplatno 450 3
 Lenin: IZBRANA DELA, IV. del, polplatno 450 3
 Marz: O UMETNOSTI IN KNJIZEVNOSTI, polpl. 400 3

**DOBITE JIH V SLOVENSKIH KNJIGARNAH V TRSTU
 IN V GORICI.**

glejte si
 razobvezno

**KRASNE SPALNICE,
 UHINJE IN SPREJEMNICE** *katera dobite po*

konkurenčnih cenah
v TRSTU, ULICA VASARI 31. 6

Pesnikovo življenje

France Prešeren se je rodil dne 3. decembra 1800 v gorenski vasi Vrbici, nedaleč od Bleda. Hiši se je rekel pri Ribčevih. V Prešernovem rodu je bilo več študentov, nekateri so dosegli ugledne položaje. Sam pesnik je imel tri sestre duhovnike, katerim je zahajal na počitnice in ki so ga podpirale pri študiju. Tudi brat Jurij je bil duhovnik. Mati je bila nadarjena, oče šaljiv in dober pesnik. France je imel tri sestre, Katarino, ki mu je zadnja leta gospodinjila, Lenko, ki je kuhala stricem in bratu, ter Mino, ki je ostala doma in se poročila z Vovkom, tako da je k hiši prišel drug priimek.

Od sedmega do desetega leta je bil na Kopanju pri Račani, od tod je šel v šole v Ribnici, pozneje v Ljubljano, po končani srednji šoli pa na Dunaj, kjer je študiral pravo, dasi bi ga seveda domači kakor strici rajši videli v bogoslovju. Do Dunaja in se tam mu je šlo na splošno gladko, ker so tako skrbeli zanj, glavo pa je tudi imel dobro. Po končani študiju pa se je začelo zatikati. Dve leti je moral zastopati delati v državni službi, pri odvetniškem izpitu v Celovcu ni imel velike sreče, 14 let je moral biti nesamostojen odvetniški koncipient, petkrat je ta čas zaman prošil za samostojno mesto. Pozneje so mu bile tudi oblasti nenaklonjene. Tudi v ljubezni ni imel sreče, posebno ga je prizadelo, da ni bilo upanja pri Primčevi Juliji. Leta 1835 je izgubil rojaka in najboljšega prijatelja, učnega Matijo Cropa, leta 1840, pa Andreja Smoleta. Ostal je osamljen, brez prave družbe, ki bi ga utegnila razvedriti v nevesnem delu za vsakdanji kruh, ali mu nuditi opore v malo hvaležnem prizadevanju za slovensko slovstvo. Pesmi, s katerimi je povzdignil slovensko poezijo do evropske višine, so sicer naletele na priznanje, pri starokopitnih in ozkosrčnih ljudeh pa na herazumevanje in blatenje. Objavil jih je v ljubljanskem tedniku v Kranjski Cbelici, nekaj v Novicah, posebej pa 1834 Sonetni venec, 1836 Krst pri Savici in 1846 Poezije. Ti ste čase so nekateri malo dušneži v strahu za prihodnost našega naroda hoteli opustiti slovenski jezik in se nasloniti na večji ilirski, t. j. južnoslovanski, ki bi ga bilo treba šele ustvariti. Prešeren je videl v tej nameri veliko nevarnost za ljudsko kulturo in za slovenski narod sploh in se ji je zato uprl.

Osamljenost, nezadovoljnost in neurejeno življenje so ga upogibale, zadnja leta, ko je prišel v Kranjo do samostojne odvetniške pisarne, ga je mučila še vodenca. Odradila ga je smrt 8. februarja 1849. Pokopan je v Kranju.

Župančičeva beseda o Prešernu

Ne pričakujte od mene nikake modrosti ali učenosti. Zakaj jaz se nisem nikdar bližal Prešernu po znanstvenih stopnicah ali po filozofskih ovinkih, temveč tako, kakor želim, da bi se bližali vi vsi: samo z odprtim čutom, s preprostim, ponižnim srcem, težnim lepote in resnice. Vedno niso prihajali k njemu tako, temveč s svojimi predsodki in doktrinami in teorijami, zato ga niso spoznali.

Nasa književnost je stara nekaj stoletij, naše leposlovje samo toliko desetletij, kolikor jih je preteklo, odkar je izšla knjiga Prešernovih poezij. To je prva manifestacija slovenskega umetniškega duha, tako vzvišena nad vsem, kar so Slovenci dotlej dosegli v svojem jeziku, da so bili le redki tisti, ki so spoznali ves pomen Prešernovega dela in življenja. Mi danes, ki se mu spoštljivo klanjamo kot svojemu svetlemu mojstru in vzorniku, se globoko zavedamo, da tudi vse poznejše generacije pri nas niso ustvarile umetnine, ki bi jo smeli postaviti kot enakovredno poleg Prešernove.

V Prešernovi besedi je centralna ideja slovenstva. A to slovenstvo ni nikak omejena domačnost, nikak sentimentalna idiličnost, nikak plač in ozkosrčen pogled na življenje. Ne, to slovenstvo je tako globoko, kakor vse trpljenje človeškega srca z vsem obupom, strahom in strastjo, slastjo in bolečino in je po duhu tako široko kakor ves svet. V šoli se učite, kako je Prešeren gojil vse mogoče umetne oblike: tercina, otava rima, spanska ananica, distihon, anakreontska kitica, triole, glosa, gazela, sonet in potenciran sonet: — sonetni venec se z akrostihom po vrhu; vedeti ga morate, da ni niti ena njegova vrstica pisana samo zavoljo bogoslovja in forme, nego da je vsa vnauja oblika pokorna in voljna služabnica notranje pesnikove ideje. Prešernova poezija je na tistem višku popolnosti, kjer se ne more več govoriti zase o formi in zase o vsebini: forma in vsebina je eno, organičen plod duševnega snovanja pesnikovega.

To je tista odlična veličina Prešernova: kakor je pri njem oblika in vsebina eno, tako je eno Prešeren-poet. Za vsako njegovo pesmijo, za slehernim njegovim stihom čutim novo postajo njegovega duha. Niz ni slučajnega, nje samo približno ali zavoljo lepšega rečenega, vse se veče in pleče samo zato, da nam je tim jasnejša vsaka poteza duševne fiziognomije poetove. — Prešeren je bil v življenju nesrečen človek, v ljubezni tako bedn, kakor le more biti bedn in nesrečen kdo na zemlji. Ali njegovo poslanstvo je bilo vse potrpeti, vse preboleti, za-trpeti up in strah, to se pravi, odreči se vsej sreči na svetu in se tako preko vsega pozemskega potrpiti do zadnjih spoznanj zase in za svoj narod. V "Pevcu" nam je povedal, kako se je zavedal svoje dolžnosti, ki mu jo nalaga pevski poklic z vso neizprosnostjo: "Stanu se svojega spomni, trpi brez miru". Samo s to trtutjo in od-povedjo je mogla nastati njegova večna knjiga, samo zavoljo nje je hotel in mo-gel toliko trpeti, zavoljo nje se je odpovedal celo smrti.

Jaz ne grem nikdar iz domovine, da ne bi vzel vsaj Prešerna s seboj, in vam, mladi prijatelji, morem samo svetovati: omislite si njegovo knjigo, poglabljajte se vanjo, in potem mi ni treba več reči, da se nikdar ne ločite od nje.

Zakaj tim bolj se boste poglabljali v Prešernov svet, tem več lepote vam bo zarelo iz nje, tem več skrinosti vas bo vabilo vedno in vedno k njej. In ljubiti boste Prešerna, kakor je vreden ta edinstveni duh.

Prešerna ljubiti pa se pravi, ljubiti lepoto in res-nico in pravico; ljubiti slo-venstvo brez šovinizma in ljubiti človeštvo in vse na-rode brez hlapčevstva in pometevanja; enak z ena-kim. Prešeren s svojo vlo-ko knjigo, ki govori o člo-vekoljubju, o bratstvu vseh narodov, nam je pri-dobil pravico, stati v kro-gu kulturnega človeštv-a kot majhen, a ne brez-pomemben člen. Pomnite to vi, ki vas je usoda postavi-la na periferijo slovenskega.

Ljubiti Prešerna se pr-avi, ljubiti svobodo misli in besede, svetovnega naza-ora in vere. Kdor se drži Prešerna, se drži prave me-re in jasne harmonije, od-meta vnauji nakit, zavrača frazo in mu je samo do jedra.

Spoštovati Prešerna-pe-nika in Prešerna-človeka, se pravi spoštovati člo-veško bedo in spoznati po-men in potrebo trpljenja za idejo. Prav pojmiti Prešerna, se pravi pojmiti se-be in vzeti svojo usodo na-se, pa naj bo se tako brid-ka, jo preizkusiti do zad-njega grenca in jo prema-govati v pokorni službi vse-obtega življenja. Umetnik ne more biti vsak, človek pa, ki po svoje verno in vdano služi narodu in clo-veštvu, je lahko vsak naj-manjši izmed nas.

Zato se enkrat: Ljubite Prešerna!

PRED 150 LETI SE JE RODIL FRANCE PREŠEREN

Leto 1800. Leto Prešernovega rojstva. Evropa vre. Zvijaja se v porodnih krčih nove družbe. Gesla francoske revolucije po svobodi, enakosti, bratstvu vzbujajo kontinent, meštanstvo stre hrbenico o-kostenelemu fevdalnemu družbenemu redu, prestoli se majoje, kri teče, oči se ozirajo na vzhod, kjer se krusijo zobje prvemu ka-pitalističnemu zavojalcu sveta, kjer se od prevelikega pohlepa po zemlji davi Napoleon.

Avstrija postaja središče svetovne reakcije, nad ka-tero drži svojo roko rimski papež in blagoslovlja sve-to zvezo, ki naj zavre zgo-dovinsko nujnost. Kako sentimentalno se toži avstrijskemu cesarju po ti-stih časih, ko se ni bilo državljano, ko so bili pod njegovim žezlom samo po-danki. — Za vzpostavitev miru — sklepajo v Ljublja-ni zbrani cesarji, knezi, ministri in principi — za vzpostavitev miru je treba uničiti ne le zamiljenega črnolasa s Korzike, mar-več tudi vse tiste pregrešne ideje, ki so mu pomagale priti na oblast, treba je enkrat za vselej iztrebiti državniemu in cerkvenemu redu škodljiva nagnjenja.

Zato: odpraviti vse, kar je novega in dobrega prin-e-sel meščanski upor, zapre-ti spet šole, ustanoviti odlično, vsevedno in vse-vidno policijo: okrepiti cenzuro, posebno pa stopi-ti na prste tistih pred-stavnikom malotevlnih ljudstev, ki kažejo kakrs-nokoli željo, da bi se otre-sli jarma in iztrgali iz krempelj avstrijskega or-la; kajti tudi "egodovinski gnoj" malih, neizobraže-nih slovanskih narodov je potreben, da se bo Avstri-jcem in Nemcem že na tem svetu dobro godilo.

Tedaj, pred 150 leti, 3. grudna 1800, se je rodil Prešeren. Iz slovenske re-snice je zrasel velikan, ki je objel v sebi preteklost in bodočnost. Dobro je spoznal svojo dobo in tudi sebe. Vedel je, da mora izbirati: ali naj gre po ste-zi, ki so jo hodili skoro vsi njegovi predniki — izobra-ženci s tem, da so pozabili na svoje pokolenje, spreje-li za svoj razgovorni jezik nemščino in za svojo zu-nanjo podobo biedermeier-ski kveker ter si s tem odprli pot do dobre službe in udobnega življenja — ali pa naj se odreče vse-mu, veselju, blagostanju, miru, a ostane zvest ljud-stvu, iz katerega je prišel. Tako je premišljeval:

Sem videl, da svoj rojstni po-sapi sreče, komur sovražna je, zastoni obrača, kak' veter nje nasproti te-mu vleče, kogar v zibeli vidi je bebača, da le petica da ime sloveče, da človek toliko velja, kar plača.

Z rosnimi očmi se je po-slavljajal tridesetletnik od mladosti, ki mu ni dala sreče, ker se je zavedal, da mu je tudi bodočnost ne more dati. Kaj pomagajo mlademu doktorju prava dobra sprječevala, kaj mu koristijo vsa priporočila, kaj njegov široki pogled na svet, če je pri policiji slabo zapisan, če so dostav-ili k njegovemu primku kratko, a nevarno karak-teristično p.v. (političes-vo vrednot) "freigeist" ne dobi, pač pa mu milostno dovolijo, da dela zastoni.

Razočaranje prekriva ra-zočaranje. Ostane eno sa-mo veliko upanje: ljube-zen Najti žensko, ki bi ga razumela, ki bi mu bila v pomoč, ki bi mu dala nove izpodbude, mu villa v srce voljo do življenja. To-da tudi ta up je jalov: ka-ko naj bogata, petnajstlet-na ljubljanska meščanka, Primcova Julija, nemško misleča in govoreča, ra-zume umetnika, ki piše slovenske pesmi, na ka-tere skrbno pazi Metterni-chova policija, ki zgubljen tava za njo po ulicah, ki gleda v nji nedosegljiv i-deal, ki v trenutkih depre-sije išče uteho v gostilni pa ji spet prepeva, sanja-joč, obupajoč in spet upa-joč pod oknom? Dve bole-čini — ljubezenska in do-movinska — se združita in poženeeta cvet, ki nima pa-ra v svetovnem leposlovju: Skeleče misli, da Slovenec

ne ljubi matere, vanj upa-tože, da tebe zame vneta ni mo-goče, z bridkostjo so srce mi na-polnile.

V Sonetnem venecu, iz katerega je tudi gornja ki-tica, hoče poet Slovence zdra-miti, okrepiti njih za-vest, napraviti iz ljudstva narod, ojekleniti v ljude voljo po borbi, zažgati o-genj hrepenenja po samo-stojnosti in enakoprav-nosti.

Toda pot za dosego tega cilja ni bila lahka. Edino resnično številno, svojih šeg in navad in jezika oklepa-jočo se družbeno plast je predstavljajal pri nas — kmet. A kako naj se ta pripravi za boj, če nima sposobnega voditelja, kako naj se zave napak, kakršne so že nekoč pokopale načrte kmetov — puntarjev, ki so bili za staro pravdo? Prešernovi literarni in politični zoprniki so trdi-li, da je treba pisati za seljaka in ga razsvetljevati. Ta, na prvi pogled pravilna in hvalevredna misel je bila za tisto dobo nevarna našemu razvoju. Zakaj? Zato, ker v času, ko nismo imeli dovolj slovenskih knjig, ko nismo imeli zadosti naših šol in šolnikov, ko nismo imeli svo-jih izobražencev, ko nismo imeli svoje samostojnosti — tedaj je bila beseda o prosvetljevanju dežela le slepilo. Kako naj kmet bere? In ali mu zadošča jo za duhovno hrano samo mašne bukvi-ce? Kje bos izobraževal in kdo bo to delo opravljajl? In čemu? Ali zato, da bo naš trpin več pridelal za tujega gospodarja, da bo njemu več dal?

Vse to je čutil Prešeren, razumel in zato tudi našel za oni čas edino pravo razvojno smer: zgrabiti za srce (in če treba, tudi za lasel) izobražena, ki je bil našega rodu, a tujega mišljenja. Narodu je obli-koval meščanstvo, tisto meščanstvo, ki se je hote-lo do skrajnosti upirati o-stankom germanskega in italijanskega fevdalizma in ustvariti družbo, v ka-teri naj postane kmet vsaj navidezno svoboden. In ta družbeni sloj je bil isto-časno zmogel, zaustaviti pometevanje našega živ-lja in nakupovanje naših obmejnih zemljišč.

Kako imenitno se je Prešeren ponorčeval iz nazad-njaskih načel svojih protivnikov, kako jih je v njih navidezno do dna osmešil ter prikazal obenem pravo ceno prerajenega, blešče-čega jezika in vseh novih vrednot, ki jih je v podobi balad in romanc, sonetov in gazel, terc in oktav in glos in elegij dal sloven-skemu bralcu, predvsem pa slovenskemu intelektual-cu! S svojo neusmiljeno in neprizanesljivo odkritosr-nostjo je zmagal, upognil tilnik vsem, ki so zavirali naši mladi literaturi svo-boden razmah, celo velike-

ga Kopitarja je tako odločno zavrnil s Copovo pomočjo, da je moral najvišji predstavnik avstrijske policije o-steti svojega sodelavca. Ob sodelovanju Smoleta, Cropa, Kastelca in ostalih je izvojeval veliko, lahko rečemo, težko ocenljivo zmago s tem, da je izdajal ovetnik Kranjska Cbelica, ki ji ni nasprotovala le domača du-hovščina, marveč ji je bil nenaklonjen ves tedanji dr-žavni ustroj, in s tem da je dajal na svetlo v njej, kar je najlepšega zapisalo slovensko pero.

Zlomljen in utrujen je sredi neskončnosti za trenu-tek klonil, hrepenec je znova iskal oporo. Za hip je zdvo-vil v končno zmago in v smisel svojega prizadeva-nja. Ali tedaj se je spomnil svoje mladosti, domače vasi in rojstne hiše pri gr. Marku. Zazel si je tistega čudovitega miru, ki obdaja gorensko vas, ležečo pod visokimi gorami in vso ukenjeno v pisano cvetje pomladanskih trav:

O Vrba, srečna, draga vas domača, kjer hiša mojega stoji očeta, da b' uka žela me iz tvoj' ga sveta speljala ne bila, goljivha kača!

Toda vrniti se ni bilo mogoče več. Svet ga je zgrabil in pozval, naj se u-dari z njim. In iz tega spo-pada ni bega, ni rešitve: tu je možno samo zmagati in živeti, ali pa propasti in umreti.

K brezuspešnim pro-š-njam za samostojno od-vetniško mesto in brezup-nim poskusom, oživiti v sr-cu novo ljubezen, se je pridružil še zadnja resni-ca: umrla sta mu najbolj-sa prijatelja. V občutju samote si je tudi sam za-zel smrti, pokoja, tišine. —

Ko prelistujemo knjižico njegovih pesmi, ki jih je izdal malo pred koncem in s katerimi nam je pridob-il vstop v družino kul-turnih evropskih narodov, se nehote ustavimo ob re-volucionalni Zdravilci, katere natis je uradni oce-njevalec zabranil, in se tu-dimo, kako prodirno je gledal v bodočnost, kako jasno napovedoval pri-hodnost, kako kritičen je bil, če je govoril o stvarih, ki jih ni videl čisto do dna:

Zive naj vsi narodi, ki hrepena dočaka' dan, da, koder sonce hodi, prepir iz sveta bo pregnan, da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak!

O Vrba! srečna, draga vas domača, kjer hiša mojega stoji očeta, da b' uka žela me iz tvoj' ga sveta speljala ne bila, goljivha kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača vse, kar srce si sladkega obeta; mi ne bila bi vera v sebe vzeta, ne bil viharjev notranjih b' igrača!

Zvesto srce in delavno ročico za doto, ki je nima milijonarka, bi bil dobil z izvoljeno devico;

mi mirno plaval bi moja barka, pred ognjem dom, nadlog jezera nabere se okrog, in v eno mero s togotnimi valmi na stene buta;

Komur je sreče dar bil kio-futa, kdor je prišel, ko jaz, pri nji v zamero ak bi imel Gigantov rok stotero, ne spravi vkup darov potrebnih Pluta.

Kjer hodi, mu je s trnjem pot posuta, kjer si poišče dom, nadlog jezera nabere se okrog, in v eno mero s togotnimi valmi na stene buta;

Okrog ga drvita skrb in potreba, miru ne najde revež, ak preiše vse kraje, kar jih strop pokriva reba;

šele v pokoju tihem hladne hiše, ki pelje vanjo temna pot pogreba, počije, smrt mu čela pot obriše.

